

HERMANN BONNÍN

L'OBRA DE XAVIER FÀBREGAS A L'INSTITUT DEL TEATRE*

L'OBRA DE XAVIER FÀBREGAS A L'INSTITUT DEL TEATRE

En el transcurs de l'acte es va expressar la voluntat del nou equip per entroncar la institució amb la naturalesa de la seva catalanitat fundacional i amb la tradició pedagògica i cultural que va presidir la gestió dels seus primers directors —Adrià Gual a l'època de la Mancomunitat, i Joan Alavedra a l'època de la Generalitat republicana— i es va presentar el nou claustre de professors en el qual figuraven, entre d'altres, Albert Boadella, Josep Montanyès, Fàbia Puigserver, Francesc Nel·lo, Carlota Soldevila, etc.

La direcció de l'Institut es va apressar a donar a conèixer el nou equip a Adrià Gual (fill) i a Joan Alavedra en un acte protocol·lari però ple de significació. Xavier Fàbregas es va incorporar, doncs, a l'equip directiu des del primer moment. Va ser Frederic Roda qui suggerí que es responsabilitzés de l'àmbit d'investigació, biblioteca i publicacions que era localitzat al Museu del Teatre, dependent de l'Institut. I va ser Xavier Fàbregas qui tot seguit proposà la incorporació, com a adjunt, d'Àngel Carmona i Ristol.

La declaració d'intencions formulada per l'equip rector preveia la integració de l'Institut a la Universitat, la incorporació de professionals i docents dels diferents camps de l'art, la ciència i l'ofici i el compromís de centrar els objectius de l'Institut en la contemporaneïtat teatral i en el servei a la societat de què depenia. A més, pretenia fomentar la investigació com a complement de la docència, ampliar la bibliografia teatral traduint textos de creació i teòrics i suscitant treballs nous, estendre la pedagogia teatral a noves àrees professionals i d'ofici (pedagogia aplicada, crítica, gestió-producció, dramaturgia, història, tramoya, lumino tècnica, etc.) i implantar un pla d'estudis que preveïés un segon cicle comú de llicenciatura en Ciències Tea-

* Aquest no és un treball exhaustiu sobre l'obra de Xavier Fàbregas a l'Institut. Hi ha, però, descrita bona part de la feina que es portà a terme des de l'àmbit dins el qual Xavier Fàbregas exercí la seva influència a l'Institut.

EL MARC INSTITUCIONAL

El dia 6 de novembre de l'any 1970, l'Institut, en un acte acadèmic presidit per Josep M. de Müller i d'Abadal, en el vell palauet del carrer d'Elisabets, inaugurava el curs i encetava una nova etapa. Hermann Bonnín n'era el director, Frederic Roda, el subdirector, Andreu Vallvé i Ventosa, el secretari i Xavier Fàbregas, el cap d'Investigació i Publicacions de la Biblioteca-Museu de l'Institut.

En el transcurs de l'acte es va expressar la voluntat del nou equip per entroncar la institució amb la naturalesa de la seva catalanitat fundacional i amb la tradició pedagògica i cultural que va presidir la gestió dels seus primers directors —Adrià Gual a l'època de la Mancomunitat, i Joan Alavedra a l'època de la Generalitat republicana— i es va presentar el nou claustre de professors en el qual figuraven, entre d'altres, Albert Boadella, Josep Montanyès, Fabià Puigserver, Francesc Nel·lo, Carlota Soldevila, etc.

La direcció de l'Institut es va apressar a donar a conèixer el nou equip a Adrià Gual (fill) i a Joan Alavedra en un acte protocol·lari però ple de significació. Xavier Fàbregas es va incorporar, doncs, a l'equip directiu des del primer moment. Va ser Frederic Roda qui suggerí que es responsabilitzés de l'àmbit d'investigació, biblioteca i publicacions que era localitzat al Museu del Teatre, dependent de l'Institut. I va ser Xavier Fàbregas qui tot seguit proposà la incorporació, com a adjunt, d'Àngel Carmona i Ristol.

La declaració d'intencions formulada per l'equip rector preveia la integració de l'Institut a la Universitat, la incorporació de professionals i docents dels diferents camps de l'art, la ciència i l'ofici i el compromís de centrar els objectius de l'Institut en la contemporaneïtat teatral i en el servei a la societat de què depenia. A més, pretenia fomentar la investigació com a complement de la docència, ampliar la bibliografia teatral traduint textos de creació i teòrics i suscitant treballs nous, estendre la pedagogia teatral a noves àrees professionals i d'ofici (pedagogia aplicada, crítica, gestió-producció, dramaturgia, història, tramoia, luminotècnia, etc.) i implantar un pla d'estudis que preveïés un segon cicle comú de llicenciatura en Ciències Teatral.

Aquell curs de 1970-71 l'Institut ja pot comptar, entre d'altres, amb els professors col·laboradors següents: Josep M. Arrizabalaga (Música), Joan Baixas (Titelles), Mireia Montaner (Expressió escrita), Josep M. Espinàs (Tècniques verbals de co-

municació social), Ramon Farré-Escofet (Estudis de l'espai teatral), Juan Luis Linares (Psicologia teatral), Jaume Lorés (Teoria i anàlisi de les arts) i Jordi Perelló (Ortografia i fonologia). Un ampli ventall de personalitats i matèries que expressa la decidida voluntat interdisciplinària de la nova etapa.

La voluntat de debat i de reflexió col·lectiva es manifesta, aquest mateix curs, amb l'organització d'unes primeres jornades de convivència i autocrítica entre professorat i deixebles, que tenen lloc a Parets del Vallès, en les quals Xavier Fàbregas s'erigeix en notari puntual i detallista de les exposicions, discussions, tensions i conclusions d'aquestes i de futures reunions i claustres; així és com aplega un valuós material memorialístic i teòric que caldrà un dia treure a la llum si es vol conèixer el debat al qual se sotmeté en aquell moment la pedagogia teatral a casa nostra.

La progressiva incorporació en cursos successius d'especialitats com Psicomotricitat (Magda Bosch), Cinema (Pere Portabella i Miquel Porter Moix), Comunicació àudio-visual (J. E. Lahosa) determina la reconversió de l'Institut en un fòrum obert a d'altres sectors cívics i institucionals de la pedagogia activa i de la comunicació artística que permet situar-lo com a plataforma de convocatòria permanent, allunyada de la rigidesa acadèmica pròpia d'una entitat oficial i pedagògica convencional. I és així, amb aquesta dinàmica, que s'articula l'ensenyament a partir del debat i de la pràctica de taller.

En el curs 1971-1972 l'Institut ja compta amb la presència d'alguns professors estrangers invitats, com ara Andrè Roos, director musical de l'Escola d'Art Dramàtic del Théâtre National d'Estrasburg i Leszek Czarnota, primer actor de la Companyia de Pantomima del Teatre Nacional de Wroclaw (Polònia).

El curs 1972-1973 es posa en marxa la Comissió Coordinadora, formada per Josep Montanyès, Albert Boadella, José Sanchis Sinisterra, Fabià Puigserver i Iago Pericot, amb l'encàrrec de vertebrar i canalitzar les experiències teòriques i pràctiques que sorgeixen dia a dia.

Poc temps després s'incorporen a l'Institut homes de teatre com Feliu Formosa, Jaume Melendres, Guillem-Jordi Graells, Lluís Pasqual, etc.

EL DEPARTAMENT D'INVESTIGACIÓ

La nova etapa de l'Institut del Teatre considerava la investigació pràctica i teòrica com un eix docent.

Per a l'aspecte teòric, l'Institut disposava d'una eina cultural —el Museu i la seva importantíssima Biblioteca— que calia dinamitzar, aprofundir i, sobretot, apropar a l'ensenyança i a la cultura teatral viva.

I per aquesta raó hi posava Xavier Fàbregas al front. No pas com a conservador sinó com a responsable de la revitalització, reutilització, divulgació, estudi i investigació dels seus fons documentals i bibliogràfics.

Xavier Fàbregas presentà un primer projecte de departament des de la perspectiva del compromís amb la contemporaneïtat i amb el teatre català i proposà l'establiment d'un equip de col·laboradors: Àngel Carmona i Ristol, primer, Jordi Coca, després, i Irene Peypoch, Joan i Francesc Castells i un equip professional d'Arxiu i Biblioteca, amb Anna Vázquez al capdavant.

El nou departament conduït per Xavier Fàbregas edità amb ostensible precarietat gràfica, però amb ambició de servei, un butlletí informatiu periòdic, memòria de les activitats més importants (adquisicions i donatius documentals i bibliogràfics, consultes, exposicions i conferències) i publicà la relació d'obres del nou fons de teatre contemporani inèdit que es creà.

La racionalització del catàleg, el fitxatge de la documentació i la represa d'una política de publicacions són feines a les quals el nou departament aplicà la seva atenció prioritària.

El curs 1971-72 es creen els premis Escola Catalana d'Art Dramàtic, Maria Morera i Josep Pous i Pagès, amb la finalitat de suscitar treballs d'investigació sobre aspectes relatius a l'Institut (60è. aniversari), a l'actriu (centenari) i a l'obra de l'autor (centenari).

Cal destacar el treball d'investigació que es comença l'any 1974 a l'entorn de les festes populars. Treball que és dividit en dos àmbits simultanis: el d'investigació pròpiament dit, amb una recollida sistemàtica de dades existents en documents escrits, i el coneixement *in situ* de festes que encara sobreviuen d'acord amb un model d'observació prèviament elaborat. Aquesta feina compta amb col·laboracions com les de Joaquim Molas, Hermann Bonnín, Joan Castells, Joan Abellan, etc.

L'any 1975 s'inicia la investigació i documentació sistemàtica d'un gènere teatral considerat menor: els titelles clàssics catalans. I també es comença a elaborar un catàleg monogràfic sobre el teatre castellà barroc.

Es creen, amb motiu del 60è. aniversari de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic (1913-1973), unes bosses d'estudi i investigació que són concedides, entre d'altres, a Enric Gallén i Lluís Pasqual.

L'any 1975 es convoca un premi per al millor estudi de l'obra d'Àngel Guimerà. El més important de tot, però, foren els treballs d'animació extrainstitucional que, des del seu lloc i càrrec, exercí Xavier Fàbregas. Orientà, conduí tesines, suscità estudis i investigacions i reordenà, reconduí i canalitzà la dispersa i desconnectada feina que des de diversos fronts s'estava elaborant o es tenia la intenció d'elaborar en aquest sentit a Catalunya.

LES RELACIONS INTERNACIONALS

Les característiques personals de Xavier Fàbregas predisposaren la Biblioteca i el Museu de l'Institut del Teatre a refermar i establir llaços d'informació i de comunicació a escala internacional.

Són minuciosament registrades per ell les persones i les institucions d'arreu que consulten personalment i/o per escrit la Biblioteca-Museu com també els objectius de les respectives consultes.

S'obren subscripcions per rebre les publicacions internacionals més importants, i el butlletí mateix recull notícies de teatre seleccionades per Bartomeu Olsina.

L'any 1971 Xavier Fàbregas i Hermann Bonnín assisteixen al Festival Internacional de Teatre de la Biennal de Venècia. L'any 1972, del 22 al 28 de setembre, al Festival Mundial de la UNIMA (Unió Internacional de Marionetes), a Charleville - Mezières (França), estableixen els contactes que permetran afrontar la creació a Catalunya, amb l'ajut de Joan Baixes, d'una delegació de la UNIMA i, a l'Institut del Teatre, d'un departament de Titelles i Marionetes que organitzarà els festivals internacionals de titelles de Barcelona i promourà, més tard, la creació de l'Escola de Titelles de l'Institut del Teatre.

L'any 1972, del 2 al 7 d'octubre, l'Institut del Teatre a través també de Xavier Fàbregas i Hermann Bonnín és present a Brussel·les amb motiu del X Congrés Internacional de la SIBMAS (Société Internationale des Bibliothèques et Musées des Arts d'Espectacle) en el transcurs del qual es presentà una comunicació. A París, aquest mateix any, es mantenen contactes amb els responsables del Departament de Teatre de la Biblioteca de l'Arsenal per tal de conèixer els sistemes de catalogació i documentació dels seus fons.

Del 8 al 15 de setembre de 1974, l'Institut del Teatre (també a través de Xavier Fàbregas i Hermann Bonnín) participà en

el XI Congrés Internacional de la SIBMAS, a Copenhaguen, on presentà una ponència sobre les relacions de l'Institut del Teatre amb el Teatre Independent Català i la candidatura oficial de Barcelona com a seu del proper Congrés Internacional d'aquest organisme.

Aquest mateix any, Xavier Fàbregas organitzà, com a membre de l'Institut del Teatre, la Secció de Teatre de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent.

L'any 1975, durant els mesos de gener, febrer i març, té lloc un cicle a l'entorn del Teatre Contemporani Internacional, amb exposicions, conferències, projeccions i debats.

Del 15 al 22 d'octubre del mateix any, assisteix de nou a la Biennal de Venècia.

El Congrés Internacional de la SIBMAS, organitzat per l'Institut del Teatre, té lloc a Barcelona i és una primera i excepcional oportunitat per fer conèixer la realitat teatral i cultural catalana com també les funcions i els objectius de la institució que l'organitza.

El I Congrés Internacional de Teatre a Catalunya, l'any 1985, del qual és comissari-organitzador Jordi Coca, és la definitiva consagració de l'Institut com a organisme protagonista i canalitzador de la cultura teatral del país i de la seva projecció internacional com també l'expressió del seu notable poder de convocatòria.

LA DOCUMENTACIÓ TEATRAL

En reestructurar la Biblioteca i el Museu, a la llum de les orientacions de la SIBMAS, apareix una concepció del document museïsta molt més àmplia. De fet, el concepte de document teatral s'amplia a tot objecte o paper teatral que aporti implícita una referència útil per a la història i la investigació. Així els nous sistemes d'arxiu i catalogació es fan extensius a l'esbós, figurí, cartell, indumentària, etc. i la seva descripció és homologada a la de qualsevol document convencional, com ara manuscrits, programes, etc. Irene Peypoch, Glòria Guerrero, M. Antònia Aloguin, Catalina Sierra, etc., assumeixen aspectes globals o parcials d'aquesta feina. Es tractava de revisar els fons acumulats durant molts anys a partir d'un nou criteri. Crec convenient, sobretot il·lustratiu, fer una mica d'història. Durant les obres de reforma del palauet del carrer d'Elisabets es troben a les golfes els arxius teatrals del crític Joan Tomàs, exilat a Mèxic durant la Guerra Civil. Més d'un centenar de

capses amb retalls de premsa ordenats, set o vuit maletes i més de 25 paquets passen a ser objecte, l'any 1971, d'una primera ordenació dirigida per Xavier Fàbregas i a cura de Jordi Coca. El mes de juny del 1971, ja estaven catalogats un miler de documents. Aquest arxiu de Joan Tomàs trobat a les golfes de l'Institut del Teatre es complementa amb l'arxiu que té en dipòsit J. B. Cendrós.

El fill d'Enric Giménez, aquest mateix any, fa arribar al Museu un conjunt de documents del seu pare, actor, director i professor a l'època d'Adrià Gual, de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic.

Xavier Fàbregas inicia contactes amb l'obra del miniaturista Jaume Raspall que culminen amb el lliurament al Museu de 197 reproduccions d'escenografies de l'anomenada Escola Catalana Realista de pintors escenògrafs.

Carlos Aladro deixa el seu fons d'«El ratón del alba» consistent en més de 700 peces de teatre, fruit de molts anys d'investigació i treball amb nens, a Madrid, als col·legis d'El Pilar i El Pozo del Tío Raimundo.

També s'inventaria l'arxiu del Mas Pitarrà, a Campins, i el del Teatre Principal de Barcelona, dipositat a l'actual Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

L'any 1973 Xavier Fàbregas connecta amb el marionetista d'origen anglès H. V. Tozer, afincat a Barcelona, i l'ajuda a rescatar de l'oblit físic, en uns baguls dipositats al Poble Espanyol de Montjuïc, la seva obra consistent en un centenar de ninots de fil de complexa i exemplar articulació.

La filla de l'actor Jaume Borràs lliura diversos objectes del seu pare i 172 llibres de teatre.

Ingressa un donatiu d'esbossos escenogràfics i teatrins de R. Batlle i Gordò i són adquirits 287 esbossos de J. Morales.

L'any 1974 ingressa també la col·lecció del pintor i escenògraf Artur Carbonell que, a l'època de Guillermo Díaz Plaja, va ser subdirector de l'Institut del Teatre.

Es posa en marxa una secció de videoteca, discoteca i cinemateca i en el transcurs del curs 1974-75 la Biblioteca-Museu ja apareix descrita com a Centre de Documentació i Investigació.

Xavier Fàbregas, interessat per les expressions teatrals o parateatrals de caire menestral i popular, s'apropa també al món dels titelles clàssics catalans i connecta amb els familiars i decendents dels cèlebres Vergés, dels Angles i, de manera especial, amb la Teresa Riera, Vda. de Didó. Aquests apropaments culminen amb la incorporació al Museu d'importants peces i documents.

Rescata de l'oblit, als soterranis del Palau Güell, seu del Museu, una curiosa col·lecció de mamarratxos, cartells anunciadors de les comèdies de sang i fetge de la primera meitat del XIX.

Es crea el Fons de Teatre Contemporani Inèdit que recull textos teatrals que per les causes que sigui encara no han estat editats. La crida d'atenció sobre aquest fons diu que «d'aquesta manera, creiem, hom facilita el coneixement i en possibilita, en alguns casos, l'estrena».

Ahora es fa una crida a les companyies independents i comercials perquè vulguin facilitar tot el material referent a llurs muntatges susceptible de ser objecte d'estudi: és a dir, programes, cartells, fotografies, partitures, esbossos, figurins, quaderns de direcció, etc.

L'any 1973, ingressa, a través de Lola Anglada i J. M. Cadena, l'arxiu del crític i historiador de teatre Francesc Curet, mort a Tiana.

El dia 4 de novembre de 1975, a suggeriment de l'aleshores president de la Diputació, senyor J. A. Samarach, i recollint les propostes de la direcció de l'Institut del Teatre, es va convenir la reconversió efectiva de la Biblioteca-Museu en Centre d'Estudis i Documentació de les Arts de l'Espectacle i de la Comunicació.

L'any 1975, l'actriu Mary Santpere lliura al Museu la biblioteca i l'arxiu del seu pare, l'actor Josep Santpere, consistent en més de 2.000 volums, molts d'ells inèdits, i manuscrits d'obres representades o adaptades per ell.

Els hereus d'Adrià Gual traspassen al Museu l'arxiu del fundador del Teatre Íntim i de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic. Aquesta incorporació és fonamental per a l'Institut del Teatre en particular i per a la història del teatre modernista en general. Els exemplars de llibrets o quaderns de direcció d'aquest gran home de teatre, els seus esbossos, figurins i manuscrits són objecte d'un fitxatge exhaustiu.

També l'ADB (Agrupació Dramàtica de Barcelona) a través de Frederic Roda, cedeix el seu arxiu. La documentació de l'ADB permet historiar una de les manifestacions més sòlides del teatre català de la postguerra. La cessió dels arxius de l'ADB es va formalitzar el mes de juny de 1971.

La garantia historiogràfica que ofereix des de l'Institut del Teatre la figura de Xavier Fàbregas permet la confluència cap al Museu del Teatre d'infinat de fons i arxius documentals i bibliogràfics dispersos fins aleshores en mans i col·leccions privades.

LA BIBLIOTECA

Una de les característiques de l'Institut és la seva atenció al llibre i a la Biblioteca. Abans de la guerra incorporà col·leccions com les d'en Pena i d'en Millà, i després de la guerra —amb Guillem Díaz-Plaja al front de l'Institut del Teatre, com a director— la Biblioteca de l'Escola, (amb Candelària Roig com a bibliotecària), primer, i la del Museu, després, que acollia la importantíssima col·lecció teatral Sedó, adquirida per la Diputació de Barcelona a proposta del mateix Díaz-Plaja, configuraven un fons bibliogràfic únic.

L'Institut del Teatre es projectà a l'exterior en bona mesura per l'interès que la biblioteca desvetllà als departaments de Drama, en universitats i a estudiosos d'arreu. Els fons de teatre català i els de teatre castellà del Segle d'Or s'erigeixen en referència indispensable per a l'historiador, estudiós o investigador.

En la nova etapa, però, calia posar-lo al dia. El marcat accent acadèmic i erudit de la Biblioteca, tanmateix, havia negligit l'adquisició de material contemporani. I això calia compensar-ho.

En primer lloc es vol racionalitzar el servei de les dues biblioteques: l'escolar i la del Museu. Així doncs, es tendeix a caracteritzar-les: la del carrer Elisabets s'orienta a l'ús escolar i la del Museu es considera com a Biblioteca Central destinada a l'estudi i la investigació. De fet, una bona part dels fons de l'Escola passen al Museu, i la Biblioteca escolar passa a dotar-se de col·leccions de textos contemporanis i teoria i tècnica teatrals.

Candelària Roig i Anna Vázquez fan aquesta feina.

Es publiquen i s'exposen periòdicament les noves adquisicions. Xavier Fàbregas té cura de la selecció de títols. Es mantenen contactes amb altres biblioteques de teatre, públiques i privades, d'aquí i de fora.

Igualment, es procedeix a l'elaboració de catàlegs monogràfics com ara els del Barroc castellà, teatre valencià, etc.

EL MUSEU

L'aspecte estrictament museístic —vull dir el magatzematge i exhibició dels objectes i/o records de l'actor i de l'autor— tenia per a Xavier Fàbregas un tuf fetitxista que no l'engrescava gaire. A poc a poc, però, s'anà interessant per les impor-

tants col·leccions de teatrins dels pintors escenògrafs catalans del XIX i principi del XX i de cartells. Vull dir que els vestits, les perruques i altres andròmines teatrals típiques i tòpiques per a un Museu del Teatre no l'excitaven massa. Tanmateix s'esforçà a rescatar dels magatzems i divulgar l'obra escenogràfica, cartellística i de mamarratxos, però primer calia catalogar-la.

L'endreçament i rehabilitació de les golfes del Palau Güell com a magatzem permeté una progressiva ordenació del material que fins aleshores es trobava amuntegat en vells baguls i polsosos paquets.

La secció d'indumentària, que comptava amb una excepcional col·lecció de vestits de la col·lecció de Tórtola València, començà a prendre cos en fitxar els vestits de teatre degudament descrits, embossats i penjats i, sobretot, amb la catalogació i el muntatge dels teatrins i amb l'ordenació i el tractament de conservació dels cartells; tot això permeté valorar degudament l'interès real dels fons.

S'acordà, amb Xavier Fàbregas, ressenyar documentalment el que eren estrictes relíquies i/o records personals i allò que eren peces de museu.

La qüestió, doncs, del magatzematge i la catalogació ja estava clara. Calia ara afrontar la divulgació i l'exhibició permanent, temporal i periòdica dels fons.

Cal subratllar que l'especial característica arquitectònica de l'obra de Gaudí que acollia el Museu ja era de per si objecte d'interès museístic, i així ho acreditaven, sobretot, la quantitat de japonesos que visitaven el Palau del carrer Nou de la Rambla.

Es decidí revisar, doncs, els criteris d'exhibició. Calia establir un recorregut ben diferenciat, i respectivament valorat, del que era el Palau com a continent i el que era el Museu com a contingut.

I amb les col·laboracions i assessoraments, entre d'altres, de Xavier Oliver i Francesc Miralles, Joaquim Dols i J. Gudiol, s'emprengué una reforma museística que determinà en primer lloc destinar els soterranis, les cavallerisses de la planta baixa i el primer pis a exposicions monogràfiques temporals dels fons mateixos, com també d'altres col·leccions invitades, i reservar la planta noble per a un recorregut museístic permanent —perfectament compatible amb el marc arquitectònic— per especialitats o gèneres: òpera, dansa, teatre, titelles a Catalunya, a partir de l'exhibició d'objectes significatius i evocadors dels seus protagonistes.

La responsabilitat general d'en Xavier al front de la Biblio-

teca-Museu es concreta i es manifesta molt més, però, en l'orientació intel·lectual de la gestió que no pas en la seva dedicació conservadora que declina a favor dels arxivers, especialment en la persona d'Irene Peypoch.

LES ACTIVITATS

Aquest era un àmbit viu que acaparà l'atenció preferent d'en Xavier i l'alliberà de la feixuga càrrega «conservadora» i «arxivera» per a la qual temperamentalment no estava dotat i que implícitament, per «raó del càrrec», havia d'assumir. Aquest àmbit comptà amb la col·laboració de Jordi Coca, per a qui aquest aspecte, juntament amb el de les publicacions, era determinant per al Museu.

Fem una mica d'història. Xavier Fàbregas participà amb Josep Miracle i Ricard Salvat al Cicle Àngel Guimerà, que tingué lloc els dies 1, 4 i 8 de març del 1971; amb Feliu Formosa i Bartomeu Olsina, a l'homenatge-record a Helene Weigel, que tingué lloc el dia 9 de juliol del 1971; a l'homenatge a Josep M. de Sagarra, el dia 18 de novembre del 1971, amb Joaquim Molas, Frederic Roda, Pau Garsaball i Joan de Sagarra; a la taula rodona, el dia 9 de maig de 1974, sobre l'evocació de les primeres sessions cinematogràfiques, que tingué lloc amb motiu del Centenari de Fructuós Gelabert, en la qual també participà Sebastià Gasch, Josep M. López-Llavi, Pere Portabella i J. E. Lahosa; a l'acte d'homenatge a Josep Santpere, el dia 16 de febrer del 1976, amb la presència de Mary Santpere.

Xavier Fàbregas participà també en la presentació de les exposicions següents: Homenatge a Didó, el 16 de desembre del 1970; Àngel Guimerà, el 27 de gener del 1971; El Teatre Menestral a la Barcelona del XIX, amb en Frederic Roda; Frederic Soler (Pitarra), el 3 de novembre de 1972; Adrià Gual i l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, el 14 de desembre del 1972; Marionetes de H. V. Tozer, el 9 de març del 1973; Titelles i Titellaires Catalans, el 10 de març del 1973; l'Homenatge a Francesc Curret, amb Josep M. Garrut i Josep M. Cadena; El Món dels Joglars, el 10 de febrer del 1975; Jocs de Mans i Màgia, el 4 de juny del 1975; la gran exposició de l'obra escenogràfica del pintor Antoni Clavé; el Cicle Internacional sobre Teatre Contemporani, el curs 1974-1975; els Festivals Internacionals de Titelles de Barcelona, i, de manera especial, les sessions IXART. Aquestes sessions, de les quals editaren uns fulls, foren organitzades conjuntament amb en Jordi Coca i constituïren

per a la vida cultural teatral de Barcelona un esdeveniment de notable interès per l'acurada programació i selecció dels temes i dels participants convidats.

LA PEDAGOGIA

La plena dedicació al Departament d'Investigació i la localització d'aquest departament al Museu, no predisposà Xavier Fàbregas a estendre la seva feina dins de l'Institut cap al camp de la pedagogia, tot i que per a ell era i havia estat una faceta important. Les seves classes a la desapareguda Escola Adrià Gual del FAD, per exemple, ho demostraren.

Tanmateix, però, dins del Departament de Ciències Teatrals, conduït per Jaume Melendes (Secció d'Història), els cursos 74-75 i 75-76 impartí uns seminaris sobre diferents aspectes del teatre català.

Durant uns anys organitzà i dirigí, en nom de l'Institut del Teatre, la secció de Teatre de la Universitat Catalana d'Estiu, a Prada.

LES PUBLICACIONS

Aquest és un dels aspectes més importants de la feina i obra de Xavier Fàbregas a l'Institut. I de fet, una de les trajectòries més notables de la història de la institució.

L'Escola Catalana d'Art Dramàtic, a l'època d'Adrià Gual, havia iniciat una col·lecció de textos teatrals —de creació i de teoria. Més tard, amb motiu del Congrés Universal de Teatre, l'any 1929, s'editaren les respectives ponències. Després, a l'època de Joan Alavedra, durant la Generalitat republicana, es prosseguí amb l'edició de textos i es publicà un inestimable i exemplar anuari que recollia l'activitat teatral de Barcelona. A més a més, des de l'any 1913 les memòries acadèmiques es constitueixen en document històric de gran interès.

Essent-ne director Guillem Díaz-Plaja (1940-1970), es crea *Estudios Escénicos*, una publicació d'estudi i d'investigació escènica que té força ressò internacional en àmbits universitaris i d'estudis teatrals.

La nova etapa de l'Institut, amb Xavier Fàbregas al front de les publicacions, planteja la necessitat d'especialitzar-se bàsicament en el teatre català, en la seva història i en la seva contemporaneïtat teòrica i creativa. De fet, sobretot, la intenció del Departament de Publicacions era erigir-se en eina de servei del teatre català i per al teatre català.

Amb aquest criteri es publicà a partir del febrer del 1971 un *Butlletí* que recollia la relació del Fons de Teatre Inèdit, les Noves Adquisicions, la Bossa de Teatre Independent, que mensualment feia conèixer aquells espectacles ja representats produïts pel teatre independent que reunissin el rigor de programació exigible, les Consultes, els Donatius, etc.

Durant el curs 70-71, apareix el núm. 14 dels *Estudis Escènics*, de la nova etapa com a quadern de formació i investigació teatral, amb un nou format i continguts: panorama, crònica i textos. S'editen uns cartells i unes postals que reproduïxen documents del Museu, etc.

El curs 73-74, s'enregistren amb vídeo, al teatre Capsa, tres espectacles d'Els Joglars: *El Joc*, *Cruel Urbis* i *Mary d'Ous*.

El mes de maig del 1975 apareix la nova col·lecció Monografies de Teatre que reprèn la publicació de textos imprescindibles per a l'investigador, l'historiador i el crític, ja sigui estudiant temes retrospectius, o d'altres de l'actualitat teatral. Aquesta col·lecció de l'Institut del Teatre és coeditada amb Edicions 62.

El mes de setembre del 1975, apareix el primer catàleg guia de les publicacions de l'Institut del Teatre.

Xavier Fàbregas, amb motiu del IV Centenari del Teatre Principal de Barcelona, prepara un opuscle commemoratiu.

Les sessions IXART són recollides en uns fulls impresos.

A través d'una col·laboració editorial establerta amb Bruguera es comencen a publicar, en llibres de butxaca d'abast popular, les traduccions de Josep M. de Sagarra de l'obra de W. Shakespeare. Cada edició va precedida d'un breu pròleg preparat per Xavier Fàbregas.

Un dels projectes més estimats, però, per Xavier Fàbregas que no es pogué dur a terme fou el de l'elaboració, des de l'Institut del Teatre, d'un Diccionari Enciclopèdic del Teatre Català.

La nova etapa d'*Estudis Escènics* s'obre amb un número dedicat a Josep Puig i Ferrer, que inclou un text inèdit de l'autor; la col·lecció de Monografies de Teatre, amb estudis sobre la història recent del teatre català (*El teatre de Cavall Fort*, *El teatre valencià durant la dictadura*, *De l'off Barcelona a l'acció comarcal*, *El teatre durant la Guerra Civil espanyola*, *La CNT i la política teatral a Catalunya*, etc.). L'edició popular de les traduccions de Josep M. de Sagarra i la represa de l'edició de textos teatrals (col·lecció Biblioteca Teatral) són els pilars de la política d'edicions de l'Institut del Teatre.

RESUMEN

Xavier Fàbregas fue una figura clave en la renovada etapa que el Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona emprendió a partir de 1970 bajo la dirección de Hermann Bonnín. El autor relata las aportaciones de Fàbregas a la entidad a partir de la experiencia que significó una reorganización que exigía la ruptura de una larga etapa de rutina, la implantación de unos criterios pedagógicos nuevos, así como una gama de servicios que hicieron del Instituto un centro operativo y útil a todos los sectores vinculados con las artes escénicas.

La excepcional capacidad de trabajo de Xavier Fàbregas se puso de relieve en su gestión al frente del nuevo Departamento de Investigación; en los vínculos que el Instituto estableció con organismos internacionales como la UNIMA y la Société Internationale des Bibliothèques et Musées des Arts d'Espectacle (SIBMAS), entre otras; en la ampliación y racionalización del fondo documental de la entidad; en la dinamización de la política de publicaciones, entre las que se encuentran estos *Estudis Escènics* y, en fin, en la organización de ciclos y actividades que proyectaban las funciones estrictamente académicas del centro a unos ámbitos sociales y culturales más amplios.

RÉSUMÉ

Xavier Fàbregas fut une figure clef de la période de renouvellement que connut l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelone, à partir de 1970, sous la direction de Hermann Bonnín. L'auteur évoque la contribution apportée par Fàbregas dans le cadre de l'expérience que supposait une réorganisation exigeant une rupture avec une longue période de routine, l'introduction de critères pédagogiques nouveaux et la mise en place des services qui firent de l'Institut un centre efficace, utile à tous les secteurs liés aux arts de la scène.

L'extraordinaire puissance de travail de Xavier Fàbregas fut mise en relief dans sa gestion à la tête du nouveau Département de Recherche, par les liens que l'Institut établit avec des organismes internationaux — comme l'UNIMA ou la Société Internationale des Bibliothèques et Musées des Arts du Spectacle (SIBMAS), entre autres —, par le développement et la rationalisation du fonds de documentation de son département, par l'impulsion donnée à la politique de publications (parmi lesquelles on trouve *Estudis Escènics*), et enfin, par l'organisation

de cycles et d'activités qui permirent à l'œuvre purement pédagogique du centre de toucher des secteurs socio-culturels plus larges.

SUMMARY

Xavier Fàbregas was a key man in the renewed stage of the Institut del Teatre of the Diputació de Barcelona under the direction of Hermann Bonnín starting in 1970. The author reports Fàbregas contributions to this institute; he starts to explain the experience of the reorganization. It required the break of many years of rutine as well as a bunch of services that would turn the institute into an operative and useful centre for all sectors related to scenic arts.

Xavier Fàbregas unusual work capacity was confirmed during his management of the newly created department of investigations, or when the institute established links with international organisms such as UNIMA and the Société Internationale des Bibliothèques et Musées des Arts d'Espectacle (SIBMAS); or during the enlargement and rationalization of the institutes documental fund, the dynamization of the publications policy, such as *Estudis Escènics*, and, after all, in the organization of seminars and activities that projected the strictly academic functions of this centre to wider social and cultural ambits.